

De Avifauna in „Plan Tuinstad Sloterveer” (Amsterdam-West) in de periode October 1948 tot October 1949

door

J. WALTERS

(met 4 tekstfiguren)

(with a summary in English)

In het jaar van 31 October 1948 tot 31 October 1949 was ik in de gelegenheid mijn onderzoekingen in de Sloterdijkveerpolder en zijn naaste omgeving voort te zetten (zie WALTERS 1949, a). Velen ben ik hierbij wederom dank verschuldigd voor de hulpvaardigheid, mij in alle mogelijke opzichten betoond.

Speciaal moet ik de prettige samenwerking memoreren met de heren R. VAN DELLEN, J. V. D. KAM en G. J. DE VRIES. De laatste maakte ook de foto's, welke hierbij zijn opgenomen, waarvoor op deze plaats nog mijn welgemeende dank.

Frequentie der bezoeken :

1948					1949						
Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.
4	5	6	8	11	16	24	26	26	21	11	11

In Juni werden in totaal 122 uren, in Juli en Augustus tezamen totaal 157 uren in het terrein doorgebracht.

De werkzaamheden in het terrein.

Wat in de periode van ult. October 1948 tot ult. October 1949 in het land werd verricht, stelde alle werkzaamheden, welke daarvoor hadden plaatsgevonden, in de schaduw.

Ca. 40 m brede kanalen („cunetten”) werden gegraven in het veen. Grote hoeveelheden veenbagger kwamen hierbij vrij, welke werden opgespoten in veenbaggerbergplaatsen. Bij terugkeer van de zuiger in de Sloterdijkveerpolder werd het daar reeds bestaande ca. 6 ha metende water door de zuiger verder uitgebreid tot een oppervlak van ca. 18 ha (met een lengte van meer dan een km en een breedte van merendeels ongeveer 100 m).

De vrijkomende massa's kleihoudend zand werden opgespoten in van te voren door draglines opgeworpen baggerputten en de gegraven kanaaldeelten in het Zuidelijk deel van plan „Tuinstad Sloterveer”.

Tegelijkertijd werd, via een persleiding vanuit de Minervahaven, zand afkomstig uit Noordzeekanaal en Buiten IJ, opgespoten in de in het Noordelijk deel van het plan gegraven kanalen. Tengevolge van de opspuitingen en onvoldoende afwatering ontstond ten slotte hier en daar geïnundeerd weiland.

Al deze opspuitingen en inundaties hadden een grote veranderende invloed op de avifauna, zowel in het broedseizoen (zie de hieronder genoemde broedvogels) als daarbuiten (enorme toename aantallen steltlopersoorten).

1. *Opgespoten veenbaggerbergplaatsen.*

In Mei nog zéér nat en slechts aan de uiterste randen voor mensen begaanbaar. Kleur van terrein zeer donker (natte veen). Begroeiing aanvankelijk nog zeer matig. Pionierplanten: Blaartrekkende boterbloem (*Ranunculus sceleratus*), Fioringras (*Agrostis stolonifera*) en Greppelrus (*Juncus bufonius*) en later nog Geknikte Vossestaart (*Alopecurus geniculatus*) en Driedelig Tandzaad (*Bi-*

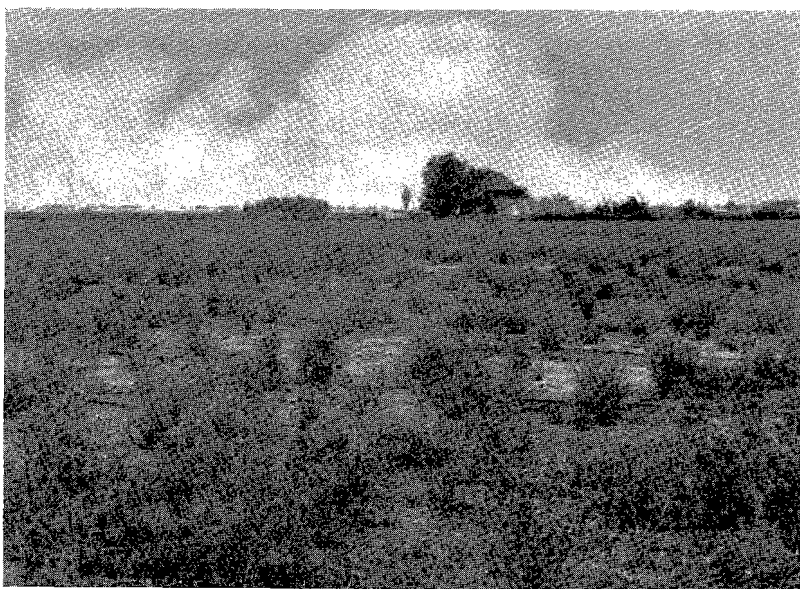

Foto G. J. DE VRIES

Fig. 1. Veenbaggerbergplaats nr. 3 op 9 Juli 1949. *Ranunculus sceleratus* aspect-bepalend. Kleine polletjes op de voorgrond *Juncus bufonius*. Dichtsbijzijnde boerderij „Reigersbosch“ aan de Uitweg. Boerderij met dicht geboomte, meer op de achtergrond, boerderij van de Jong in Ookmeerpolder. Geheel op achtergrond boompjes langs Haarlemmerweg (boompjes uiterst links ca. 2½ km van plaats van opnemen van foto verwijderd).

dens tripartitus). Broedvogels: *Sterna hirundo*, *Vanellus vanellus*, *Haematopus ostralegus*, *Charadrius dubius*. In winter 1948/49, toen alles nog onder water stond: *Anas platyrhynchos*, *A. crecca*, *A. penelope*, *A. acuta*, *Larus marinus*, *L. argentatus*, *L. canus*, *L. ridibundus*. Nazomer 1949, alles nog vrij vochtig en reeds vrij dicht begroeid: Vooral veel *Anas crecca* en *Capella gallinago*. Op kale stukken ook andere steltlopersoorten.

2. Opgespoten kleihoudend zand.

Direct na opspuiten snel drogend en vrijwel dadelijk beloopbaar. Vegetatie ontwikkelde zich zeer langzaam, waardoor veld, dat in Augustus 1948 was opgespoten, in broedseizoen 1949 nog zeer weinig begroeid was. Op sommige plekken zeer veel schelpen uit diepere lagen Sloterdijkveerpolder. Broedvogels (op droge grond): *Sterna hirundo*, *Haematopus ostralegus* en *Charadrius dubius*. In nazomer (natte grond, pas opgespoten terreinen): geliefde slaappleaats en ook overdag verblijfplaats van vele steltlopersoorten. Bij droger worden echter al spoedig niet meer bezocht.

3. Ondergelopen weiland.

Beeld van geïnundeerd weiland uit oorlogsjaren: sommige punten hoger, waardoor eilandjes, overal echter gras boven water uit. Op vele stukken kwalijke reuk van rottend gras. Vele broedsels van weidevogelbevolking door overstromingen vernietigd. Geen vestiging van andere broedvogels kunnen constateren. In zomer zeer geliefd verblijf voor steltlopers (speciaal *Capella gallinago*), *Platalea leucorodia*, *Ardea cinerea*, eenden, enz. Een dergelijk stuk weiland dat bovendien geleidelijk met een weinig kleihoudend zand werd bedekt, deed enige tijd dienst als slaappleaats.

Slaapvluchten.

Een terrein, gemengd van type 2 en 3, werd uitverkoren als slaappleaats in plan Tuinstad Sloterveer (zie fig. 2), waarop voornaamste waargenomen slaapbewegingen 's avonds in de maand Augustus zijn weergegeven: K = *Larus ridibundus*, V = *Sterna hirundo*, Gr = *Limosa limosa*, W = *Numenius arquata*, S = *Haematopus ostralegus*. Tegelijkertijd bleef de traditionele slaappleaats in het gebied van IJ- en Amsterdammerpolders gehandhaafd (zie SLUITERS 1941). Hij bevond zich in 1949 op opgespoten terreinen aan de Westhaven en bestond uit bij het uitdiepen van de Westhaven vrijgekomen kleihoudende zand-bagger. Op het tijdstip, dat de slaapvluchten naar dit gebied maximaal waren, d.i. ongeveer in de maand Augustus, waren de terreinen reeds vrij droog en groten-deels zelfs reeds voor mensen begaanbaar.

Zowel op de slaappleaats Noord (Westhaven) als op de slaappleaats Zuid (aan de Westoever in plan Tuinstad Sloterveer) kwamen kokmeeuwen, grutto's en scholeksters uit de omgevingen slapen.

Bij de scholeksters trad een zeer sterke voorkeur voor zeer nat opgespoten kleihoudend zand boven geïnundeerd begroeid land naar voren.

De grote wulpen toonden een grote voorkeur voor slaappleaats Noord. Slechts enkele malen kon ik waarnemen, dat exx. duidelijk naar de slaappleaats Zuid trokken en daar ook werkelijk bleven. De massa der wulpen trok zonder aarzelen over slaappleaats Zuid heen naar slaappleaats Noord.

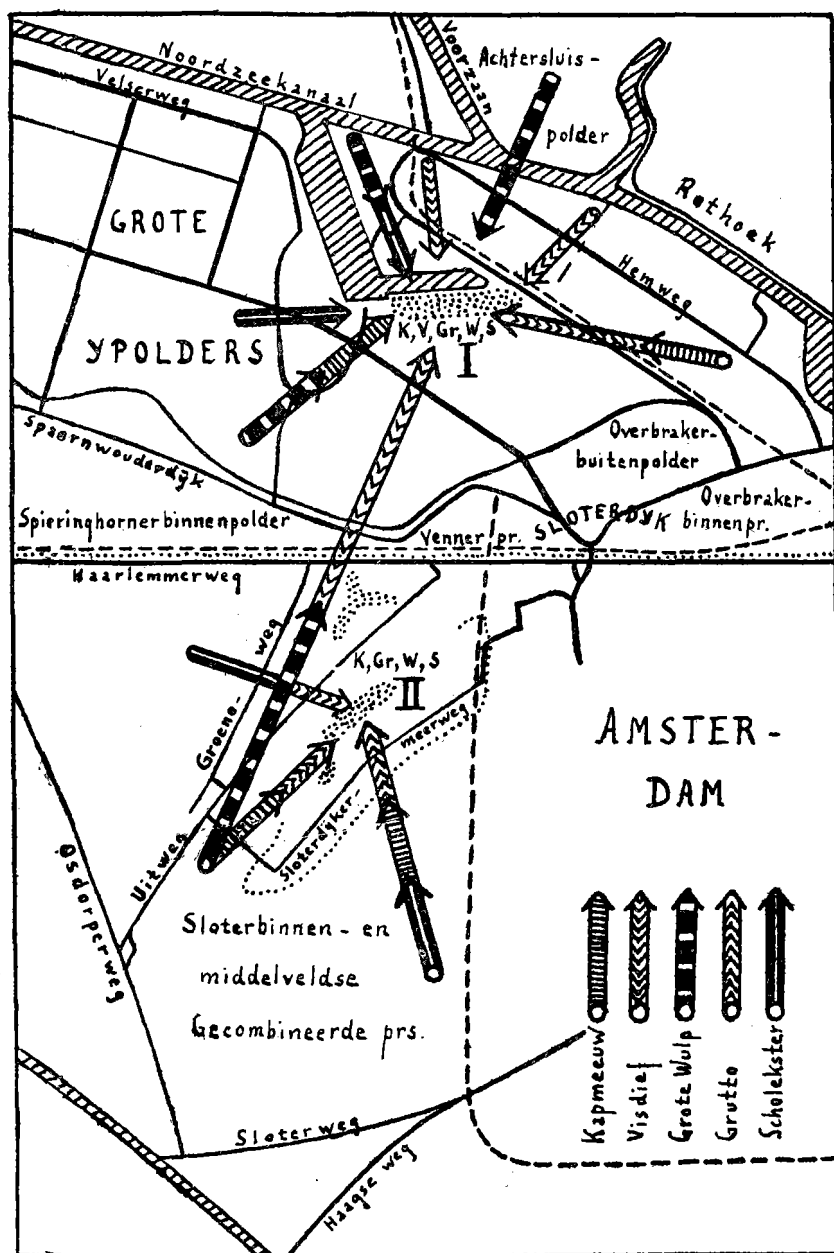

Fig. 2. Avondbewegingen bij Amsterdam-West, Aug. 1949.

Bij de visdief was de voorkeur nog overtuigender. Nimmer heb ik een visdief ook maar een poging zien doen om te landen op slaapplek Zuid, terwijl wel steeds een sterke slaapbeweging over deze slaapplek heen naar de slaapplek Noord was te constateren, waar eind Juli/begin Augustus enorme aantallen visdieven de nacht doorbrachten.

Broedvogel-inventarisatie van weiland.

Hetzelfde weidegebied, dat ik in 1948 op broedvogels had geïnventariseerd en dat toen een oppervlakte had van 43,5 ha, heb ik ook in 1949 onderzocht. Tengevolge van enig graafwerk was de oppervlakte van dit terreintje thans teruggelopen tot 37 ha.

De broedvogelbevolking van dit terrein was in 1949 als volgt samengesteld :

	37 ha	1 km ² ¹⁾
<i>Anas platyrhynchos</i>	5 à 6 terr.	14 à 16 terr.
<i>Anas querquedula</i>	1 à 2 „	3 à 5 „
<i>Spatula clypeata</i>	1 „	3 „
<i>Perdix perdix</i>	3 „	8 „
<i>Gallinula chloropus</i>	2 à 3 „	5 à 8 „
<i>Vanellus vanellus</i> (2e helft Mei)	3 „	8 „
<i>Haematopus ostralegus</i>	2 „	5 „
<i>Philomachus pugnax</i>	1 ♀ „	3 „
<i>Tringa totanus</i>	7 „	19 „
<i>Limosa limosa</i>	6 „	16 „
<i>Alauda arvensis</i>	23 „	62 „
<i>Anthus pratensis</i>	3 „	8 „
<i>Motacilla flava</i>	8 „	22 „
<i>Corvus corone</i>	0 „	0 „

totaal dus : 65 à 68 terr. 176 à 183 terr.

(Totaal globaal gewicht aan broedvogels volgens gewichtsopgaven uit NIETHAMMER (1937—1942) op 37 ha ca. 30 kg, d.i. dus per km² ca. 81 kg).¹⁾

Ter vergelijking de volgende cijfers :

SLUITERS (1947):

Bos van Amsterdam	1943	totaal	580 terr./km ²
„ „ „	1944	„	1118 terr./km ²
„ „ „	1945	„	1284 terr./km ²
Nieuwe aanplant Bos	1945	„	422 terr./km ²
Bijenpark	1945	„	1940 terr./km ²

Bij L. TINBERGEN (1941) vinden wij aantallen van ca. 100 tot ca. 1200 terr./km² (figuren 43 t/m 48 van „Vogels in hun Domein“). Voor de resultaten van de inventarisatie van de 43,5 ha weiland in 1948 zie men ook WALTERS 1949, b.

¹⁾ Slechts theoretische omrekening, zie WALTERS, 1949, a, p. 352.

Nummering der soorten.

Voorlopig heb ik de sinds 31 October 1948 bijgekomen soorten een a-nummer gegeven. Het totale aantal door mij in het terrein waargenomen soorten bedraagt per 31 October 1949 106, waarvan 43 broedvogels.

Amsterdam, 31 October 1949.

Systematisch overzicht van de waarnemingen in de periode van ult. October 1948 tot ult. October 1949.

1. *F u u t*, *Podiceps cristatus* (L.)

Enige waarnemingen in het vroege voorjaar op het grote water der ontgravingen, zelfs éénmaal een baltsend paartje (2/4), doch nog geen broedgevallen.

2. *D o d a a r s*, *Podiceps ruficollis* (Pall.).

In tegenstelling met andere terreinen, als bijv. het 2 tot 6 m diepe water van de nieuwe Westhaven bij Amsterdam, kwam de dodaars hier ná October niet meer voor. 26/3 weer eerste waarneming van een paartje. Dit seizoen wederom broedvogel, nu in ca. 5 paartjes. Nesten werden veel verstoord, hetgeen waarschijnlijk voornaamste oorzaak was van vestiging van een paartje in de Z.O.-Ringsloot, dus in het oude landschap, waar het vrijwel zonder beschermende vegetatie tot broeden kwam. Verder ook waarschijnlijk broedgeval in oude landschap tussen Uitweg en Groeneweg (ca. 1 km van broedplaatsen in grote water der ontgravingen).

3. *A a l s c h o l v e r*, *Phalacrocorax carbo sinensis* (Shaw & Nodd.).

Duiken van de wateroppervlakte is wel mogelijk in enkele wat diepere sloten van het Z.O.-polderland, waar in de zomer van tijd tot tijd voedselzoekende exemplaren werden waargenomen. Op het grote water der ontgravingen nog niet geconstateerd.

6. *L e p e l a a r*, *Platalea leucorodia* L.

Op 9/4 waarneming van 7 exx., welke de gehele dag door de polder zwierven (weidegebied!) en op 24/4 een overvliegend ex. Op 23/6 weer een ex. In Juli, Augustus en begin September geregeld. Ook weer als slapers, nu op de spuitterreinen bij de Westoever (type 2 en 3, p. 14).

9. *W i n t e r t a l i n g*, *Anas crecca* L.

De gehele winter door waar te nemen. De terreinen, welke in 1948 nog zo veel talingen trokken, waren hiervoor nu waarschijnlijk te hoog begroeid. De talingen kwamen nu vooral op gedeeltelijk onder water staande opspuitvelden en weilanden (typen 1 en 3, p. 13—14).

11. *S m i e n t*, *Anas penelope* L.

Zeer sterke toename van aantal exx. Vanaf eind October 1948 geregeld troepen van 50 à 100 exx., later aangroeiende tot wel 400 exx. Voorkeur voor bepaalde terreintypen in onderstaande volgorde:

a. half geïnundeerd opgespoten land (veenbagger, zeer ondiep, max. $\frac{1}{2}$ m).

b. cunetten, toekomstige hoofdwegen, ca. 40 m breed, 2 à 3 m diep.

c. grote water der ontgravingen, ca. 3 m diep en oudste water.

Nu ook waarnemingen van troepjes in bredere sloten van het Z.O.-polderland.

11a. Pijlstaart, *Anas acuta* L.

Drie waarnemingen van deze soort in winterseizoen: 2/1 : 3 exx. 12/3 : 4 exx., 19/3 : 4 exx., steeds op half onder water staande opspuitvelden.

13. Tafeleend, *Aythya ferina* (L.).

Geregeld waarnemingen van steeds grotere troepjes (tot 36 exx.): half Maart en April en weer enkele exx. eind Juni/begin Juli.

14. Kuifeend, *Aythya fuligula* (L.).

Eén waarneming op grote water der ontgravingen op 26/3.

15. Bruine kuikendief, *Circus aeruginosus* (L.).

Eén waarneming van een ♂ op 11/9.

15a. Sperwer, *Accipiter nisus* (L.).

Waarneming van jagend ex. in door hoge dijken beheerst landschap op 21/8.

15b. Slechtvalk, *Falco peregrinus* Tunst.

Waarneming van jagend ex. op 20/3. (tezamen met G. J. DE VRIES).

16. Boomvalk, *Falco subbuteo* L.

Een paartje in gevecht met kraaien aan de Uitweg (8/5).

21. Meerkoet, *Fulica atra* L.

Noch in de trektijden, noch in de winter nog exx. op grote water der ontgravingen. Eerst 18/5 weer eerste waarneming van teruggekeerde broedvogels. Dit seizoen twee broedpaartjes, welke zeker tot in October bleven. Minstens één paartje heeft met succes gebroed.

22a. Zilverpluvier, *Squatarola squatarola* (L.).

Eerste helft October geregeld enige exx. op opspuitvelden van kleihoudend zand.

24. Kleine pluvier, *Charadrius dubius* Gm.

In 1949 weer broedvogel, nu zelfs vrij talrijk. Minstens twee paartjes in de omgeving van de toekomstige eilanden op een veld kleihoudend zand met vrij veel schelpen en weinig begroeiing. Verder nog minstens 7 op vochtige, donkere, opgespoten veenbaggerbergplaatsen.

25. Kievit, *Vanellus vanellus* (L.).

Ook buiten de broedtijd toont de soort in mijn terrein een zeer sterke voorkeur voor de donkere, pas opgespoten, veenbaggerbergplaatsen. Op een dergelijke, zéér vochtige baggerbergplaats van

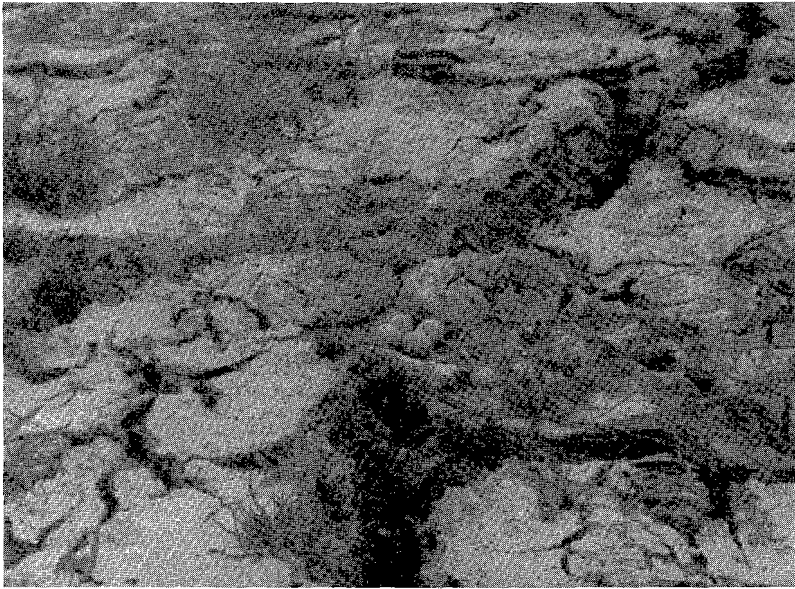

Foto G. J. DE VRIES

Fig. 3. Nest van *Charadrius dubius* op veenbaggerbergplaats nr. 3 (op reeds vrij droge grond aan de rand van het terrein). 9 Juli 1949.

ca. 6 ha grootte op 12/12 500 à 600 exx. (schatting berustend op telling van meer dan de helft). Vgl. hiermede aantallen kieviten op 46,5 ha weiland (WALTERS, 1949, a, p. 292 en onderstaande getallen :

	Kievit	Goudpluvier	Grote wulp
27.11.48 's middags	95	30	4 à 6
2.12.48 's middags	58	48	4
19.12.48 's middags	0	0	?

Ook in het voorjaar eerste waarnemingen weer op zwarte veenbagger.

Mede in verband met het onderzoek van het „Vogelstrekstation Texel” naar de verspreiding van de kievit in de diverse typen vlak land, ben ik in het voorjaar van 1949 dieper ingegaan op de reeds in 1948 geconstateerde voorkeur der kieviten voor de donkere veengronden als broedterrein (cf. WALTERS 1949, a). Het resultaat van dit onderzoek is neergelegd in nevenstaand kaartje van mijn terrein van onderzoek. De tellingen, welke hiervan de basis vormen, werden verricht omstreeks de maandwisseling Maart/April. Er waren toen duidelijk en reeds op het eerste gezicht te onderscheiden de volgende typen grond :

- a). normaal, reeds vrij groen weiland
- b). armelijk weiland, met soms donkere onbegroeide plekken, met grauwe, geel- of bruinachtige vegetatie

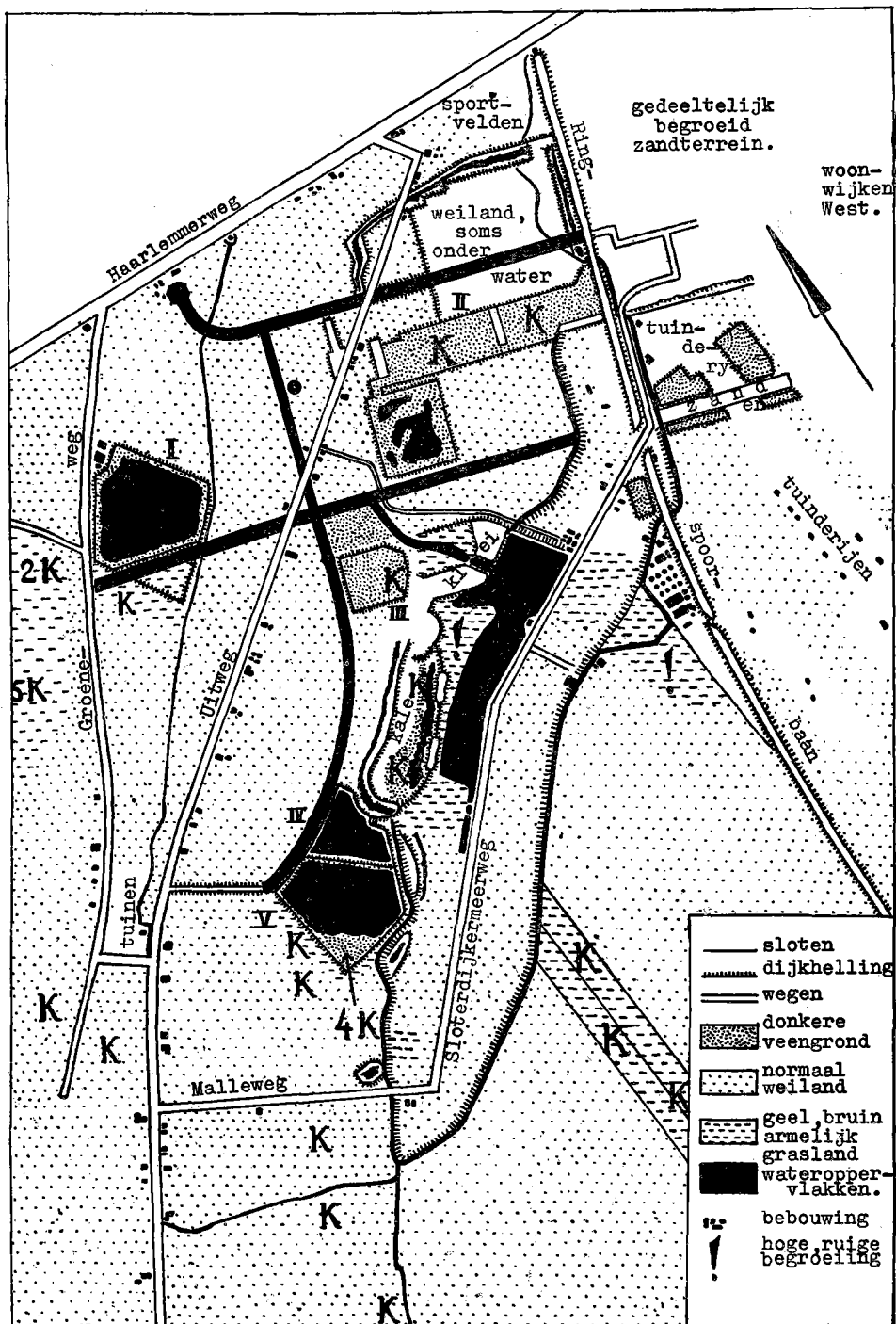

Fig. 4. De verspreiding van kievit-territoria ten westen van Amsterdam, in het voorjaar van 1949.

- c). geheel onbegroeide, donkergrauwe, voldoende opgedroogde gronden van de veenbaggerbergplaatsen
- d). overige terreinen, zoals onbegroeide kleigronden, tuinderijen e.d., welke echter slechts een zeer gering deel van de totale oppervlakte in beslag namen.

Het meest kwam de kievit voor als broedvogel op terrein van type c., ook zeer gaarne op type b., doch slechts weinig op land van type a. Hierbij dient nog te worden opgemerkt, dat de weinige paren, welke op type a. werden geconstateerd, tot broeden kwamen op percelen, waarvan bij nauwkeurige beschouwing opviel, dat zij van het normale weiland van de omgeving toch weer het slechtste gedeelte uitmaakten.

Het verschil tussen de landschapstypen a en b, dat in het vroege voorjaar zo opvallend was, vervaagde bijna overal in de loop van het seizoen. Tengevolge hiervan en mede in verband met de vele verstoringen der kieviten-broedsels in de raaptijd, kwamen later de kieviten-territoria meer verspreid over beide landschapstypen voor, hoewel vestigingen in werkelijk goed, weelderig weiland uitbleven.

Het is als gevolg van bovenvermelde verplaatsingen onmogelijk bij de kieviten-stand van een terrein van beperkte oppervlakte, zoals het speciaal door mij op alle broedvogels geïnventariseerde stukje van 37 ha (p. 16), te spreken van het aantal territoria in een broedseizoen. Op bedoelde 37 ha kwam in de periode eind Maart/begin April geen enkele kievit als broedvogel voor. In de maand Mei hadden hier reeds drie paren hun territoria.

De stand van een grotere oppervlakte, zoals bijv. die van ca. 800 ha van het kaartje, zal evenwel vrijwel constant blijven (in dit geval 27 territoria), daar goede en slechte terreintypen naast elkaar voorkomen, hetgeen in de 37 ha „inventarisatieterrein” niet het geval was.

Enige bevolkingsdichtheden, in de loop van het seizoen vastgesteld, zijn :

- ca. $1\frac{1}{2}$ ha juist (aan de oppervlakte!) opgedroogde veenbagger, zeer donker, onbegroeid, eind Maart/begin April 4 territoria, d.i. dus ca. 267 terr./km².
- ca. 6 ha vrij heterogeen terrein, met een vrij droog en vrij kaal gedeelte van kleihoudend zand en veen en met een nat vrij behoorlijk begroeid, groenachtig gedeelte, Mei : 4 territoria, d.i. dus ca. 67 terr./km².
37 ha wei- en hooiland, hier en daar kort afgegrasd, Mei : 3 territoria, d.i. dus 8 terr./km².
- ca. 800 ha. heterogeen land (zie boven) 27 territoria, d.i. dus 3.4 terr./km².

26. Scholckster, *Haematopus ostralegus* L.

Hoewel niet zó sterk als bij de kievit toonde ook deze soort een voorkeur voor de andere vlakke landschapstypen boven weiland. In

het speciaal onderzochte weiland van 37 ha waren twee territoria, terwijl op een veenbaggerveld van 10 ha drie paren hun territoria hadden (dichtheid van bevolking in deze gevallen dus resp. ruim 5 en 30 terr./km²).

De soort nam na de broedtijd zeer intensief deel aan de slaapvluchten. Als slaapplek deed steeds dienst een terrein van type 2 (p. 14), bij voorkeur in het stadium van nog zeer nat zijn en gedeeltelijk onder water staan.

27. Kluit, *Recurvirostra avosetta* L.

29/5 : 2 exx., 30/5 : 2 exx., 23/6 : 1 ex. op opgespoten velden.

27a. Kleine strandloper, *Calidris minuta* (Leisl.).

Evenals de andere steltlopersoorten sterk in aantal toegenomen. Troepjes tot 10 exx., vooral in April en Juli/Augustus.

28. Kemphaan, *Philomachus pugnax* (L.).

Tot half Mei geregeld grote troepen (tot ca. 50 exx.) in weilanden, waardoor inventarisatie op broedvogels-kemphanen in die periode onmogelijk was.

31. Zwarteruiter, *Tringa erythropus* (Pall.).

Nu vrij geregeld, hoewel gering in aantal, in Maart/April/begin Mei en weer in Juli/Augustus/September, ook wel in oude landschap.

32. Groenpootruiter, *Tringa nebularia* (Gunn.).

Evenals vele andere steltlopersoorten veel talrijker door aanwezigheid van uitgestrekte spuitvelden. Vooals 's avonds, wanneer de vogels uit het oude landschap zich verzamelen op deze opgespoten velden, grotere troepen bijeen (éénmaal in Augustus zelfs ca. 25 exx. bij elkaar).

34. Witgatje, *Tringa ocropus* L.

Vrij late waarneming op 12/12.

36. Grote wulp, *Numenius arquata* (L.).

In de zachte winter van 1948/'49 werden de gehele winter door hier en daar exx. waargenomen, hetgeen in vroegere jaren daar nimmer door mij in die mate was waargenomen. Waarschijnlijk onder invloed van de aanwezigheid van slibvelden en baggerbergplaatsen : 27/11 : 5 exx., 2/12 : 4 exx., 25/12 : gehoord, 22-23/1 : 5 exx. (G. J. DE VRIES), 30/1 : gehoord. Ook in het voorjaar nu waarnemingen (vnl. weer op opgespoten terreinen) : 19/3 : 1 ex., 25/3 : gehoord, 29/3 : 2 exx., 31/3 : 1 ex., 1/5 : 3 exx., 13/5 : 1 ex., daarna eerst weer 17/6.

36a. Regenwulp, *Numenius phaeopus* (L.).

Waarnemingen van overvliegende exx. : 15/5 : 22 exx. naar N.O. en later 2 exx. naar N.O. ; 21/5 : 4 exx. naar N.O.

39. Mantelmeeuw, *Larus marinus* L.

Van de in de polder voorkomende meeuwensoorten heeft de mantel-

meeuw de grootste afkeer van het normale weiland met weinig water. Hij komt slechts voor op of nabij terreinen met meer water, slikvelden, baggerbergplaatsen, op het grote water der ontgravingen, e.d. Door sterke vergroting van oppervlak van dergelijke terreinen in de polder gedurende laatste jaar méér waarnemingen: 27/11 (1), 2/12 (2), 5/12 (1), 12/12 (1) en 9/1 (1).

40. *Zilvermeeuw*, *Larus argentatus* Pont.

Hoewel niet zó uitgesproken als bij de mantelmeeuw, heeft toch ook deze soort een duidelijk op te merken voorkeur voor andere terreintypen dan het normale weiland.

42. *Kokmeeuw*, *Larus ridibundus* L.

Hoewel deze soort 's winters, behalve in vorstperioden, in gewoon weiland, niet te ver van de stad verwijderd, vooral op voederplaatsen voor het vee, een zéér algemene verschijning is, heeft hij toch, te oordelen naar de aantallen, een sterke voorkeur voor andere terreintypen, met name de natte slib- en veenbaggervelden. De concentratie naar de stad toe in de loop van de herfst (cf. 1949, a, p. 355) geldt dan ook alleen voor de weidebewoners. In de winter 1948/49, toen ook op grotere afstand van de stad veenbaggerbergplaatsen ontstonden en zich hierop zéér grote aantallen kokmeeuwen concentreerden, bleek dit duidelijk. Ook gedurende voorjaar en zomer werden geregeld nog kokmeeuwen op de opgespoten terreinen waargenomen, vnl. juveniele vogels.

43. *Visdief*, *Sterna hirundo* L.

Thans, behalve in weiland van Z.O.-polderland, ook broedvogel op droog kleihoudend zand (p. 14) en vrij algemeen op veenbaggerbergplaatsen (p. 13): minstens 10 paar op een dergelijk terrein van 10 ha, terwijl verspreid over andere dergelijke terreinen ook nog enkele paren tot broeden kwamen.

44. *Zwarte stern*, *Chlidonias niger* (L.).

Nu minstens drie paar broedende in Z.O.-polderland.

44a. *Lachstern*, *Gelochelidon nilotica* (Gm.).

Op 9 en 21 Augustus waarnemingen van één ex. (de laatste tezamen met VAN DELLEN). (Geluid: „ko-sjáh”-roep, één keer ontladend in een lacherig geluid, bouw van vogel: plomp, vooral lichaam, vleugels vrij kort, snavel niet opvallend lang, korte niet zo diep gevorkte staart).

45. *Houtduif*, *Columba palumbus* L.

Hier en daar broedvogel langs de Uitweg.

46. *Kleine bosduif*, *Columba oenas* L.

In 1949 lang $3\frac{1}{2}$ km Uitweg (van Haarlemmerweg tot Malleweg) minstens 9 broedparen.

57. *Merel*, *Turdus merula* L.

Tengevolge van plunderingen door drie rondzwervende verwilderde katten was de „opbrengst” van jongen in het uitvliegstadium dit

broedseizoen, zowel bij merel als bij zanglijster en kneu aanzienlijk geringer dan de in 1947 en '48 geconstateerde percentages (1949, a, p. 359). Cijfers zijn echter over 1949 niet beschikbaar.

62. Gekraagde roodstaart, *Phoenicurus phoenicurus* (L.). Op 4 en 8/5 zingend ♂ in hoge bomen op boeren erf aan Uitweg. Waarschijnlijk hier wel territorium.

62a. Zwarte roodstaart, *Phoenicurus ochrurus* subsp. Juist buiten mijn eigenlijk terrein van onderzoek, waar nieuwe huizen in aanbouw als gevolg van een staking geruime tijd met rust gelaten werden, heeft een paartje een broedsel jongen grootgebracht. Deze roodstaart-soort is als broedvogel in en om Amsterdam vrij zeldzaam (vgl. opgaven in „De Waarnemer“, orgaan van de Ned. Nat.-Hist. Ver. Amsterdam). Verder op 9/10 ♀ bij de R.I. West.

65. Grasmus, *Sylvia communis* Lath. Soort was destijds (vóór 1942) broedvogel in voormalig volkstuincomplex E. Op dit terrein ontstond reeds in 1942 tengevolge van graafwerken een ruig met distels en brandnetels begroeid biotoop, waarin de grasmus zich als broedvogel handhaafde (cf. 1949, a, p. 363). In 1949 weer drie territoria daar, doch tevens geleidelijke uitbreiding in inmiddels ontstane melde-, ganzevoet-, distel- en brandnetelvegetaties in terreinen in de omgeving. Verder van ex-complex E af ook dit seizoen wel al dergelijk biotoop, doch daar toen nog geen vestiging van territoria. Totaal in terrein der ontgravingen 9 terr.

66. Tjiftjaf, *Phylloscopus collybita* (Vieill.). Zomerwaarnemingen van zingende exx. op 17/7 en 4/9.

69. Rietzanger, *Acrocephalus schoenobaenus* (L.) Dank zij ontstaan van vochtige, behoorlijk begroeide terreintjes neemt de soort in aantal toe.

71. Winterkoning, *Troglodytes troglodytes* (L.) Langs Uitweg op boerenerven of geheel niet, of slechts een enkel territorium. Opmerkelijk verschil met de rijke stand op het terrein van de R.I. West en omliggende volkstuintjes (minstens 7 terr. op ca. 5 ha oppervlakte). Aan Osdorperweg wel weer winterkoningen bij boerderijen.

72. Grauwe vliegenvanger, *Muscicapa striata* (Pall.). Ook aan Uitweg gewone broedvogel.

74. Veldleeuwerik, *Alauda arvensis* L. De bevolkingsdichtheid in het nauwkeurig geïnventariseerde gedeelte van de droogmakerij (37 ha) was in 1949 aanzienlijk toegenomen ten opzichte van de stand in 1948 op 43,5 ha, waarschijnlijk (mede?) als gevolg van de inkrimping van geschikte broedterreinen in de naaste omgeving door de graafwerken en opspuitingen aldaar. Dichtheid nu 62 terr./km², in 1948 41 terr./km².

76. Gele kwikstaart, *Motacilla flava* L.

In 1949 weer duidelijke cijfers aangaande de voorkeur van deze soort voor ruig begroeide distel- en brandnetelterreinen of relictten daarvan.

	3,5 ha relict ruigbegroeid land	4 terr.
	33,5 ha wei- en hooiland	4 terr.
totaal	37 ha onderzocht terrein	8 terr.

79. Koolmees, *Parus major* L.

Nu twee broedgevallen op terrein van R.I. West. Van één paar nest gevonden in stukje reservepijp, dat op terrein was geplaatst. Langs Uitweg ook minstens twee broedgevallen (oude vogels met om voer bedelende jongen op twee verschillende punten).

81. Staartmees, *Aegithalos caudatus* subsp.

Waarneming langs Uitweg dd. 26/2.

[Wielewaa, *Oriolus oriolus* (L.).

Op 5/6 één ex. op terrein R.I. West (G. J. DE VRIES). Op 14/8 één ex. bij Uitweg (R. VAN DELLEN).]

89. Vink, *Fringilla coelebs* L.

Dit jaar een territorium op het terrein der R.I. West. Langs Uitweg (3½ km) minstens vijf territoria.

89a. Keep, *Fringilla montifringilla* L.

Komt wel voor in de drukke najaarstrek tussen vinken en andere Fringillidae.

89b. Frater, *Carduelis flavirostris* (L.)

Een enkele maal tijdens najaarstrek.

93. Ringmus, *Passer montanus* (L.)

In 1949 broedgeval van een paartje in holte van oude wilg bij boerderij Niezen. Broeden van deze soort bij Amsterdam zeldzaam (vgl. opgaven in „De Waarnemer”).

94. Groenling, *Chloris chloris* (L.)

Ook broedvogel aan de Uitweg.

94a. Geelgors, *Emberiza citrinella* L.

Komt wel voor tussen andere Fringillidae op najaarstrek.

95. Rietgors, *Emberiza schoeniclus* (L.)

Zeer regelmatig zingende ♂♂ op drie verschillende punten in de droogmakerij. Breidt zich evenals de rietzanger vrij sterk uit, als gevolg van ontstaan ruig-begroeide moerassige terreinen in het gebied van plan „Tuinstad Slotermeer”.

Literatuur.

EIJKMAN, C., c.s.: De Nederlandse Vogels, Wageningen (1937—1949).

NIETHAMMER, G., c.s.: Handbuch der deutschen Vogelkunde, Leipzig, 1937, '38 en '42.

SUITERS, J. E.: Waarnemingen over het slapengaan van Wulpen (*Numenius arquata arquata* (L.)) bij Amsterdam. *Ardea* 30, 1941.

— De broedvogelbevolking in de boschgedeelten van het Amsterdamse Bosch in 1943, 1944 en 1945. *Ardea* 35, 1947.

TINBERGEN, L.: Vogels in hun Domein, Amsterdam 1941.

Waarnemer, De: Orgaan van het Centraal Instituut voor floristisch en faunistisch onderzoek in Groot-Amsterdam van de Ned. Natuurhistorische Vereniging, afdeling Amsterdam.

WALTERS, J. a) De avifauna van de Sloterdijkmeerpolder en zijn naaste omgeving (Amsterdam). Limosa 22, 1949.

———— b) Broedvogeltelling in weidelandschap. Ardea 37, 1949.

Summary.

In the period from the end of October 1948 till the end of October 1949 the alterations in the area of the "Plan Tuinstad Sloterveer" (a plan for the extension of Amsterdam to the West) were enormous and their influence on the avifauna became greater and greater.

Three types of new areas are:

1. fields of moist peat, pumped-on, dark-coloured, not passable for men.
2. clayish sand, pumped on too, drying rapidly, many shells and only little vegetation.
3. inundated meadow-land.

Breeding-birds in no. 1: *Sterna hirundo*, *Vanellus vanellus*, *Haematopus ostralegus*, *Charadrius dubius*.

In no. 2: *Sterna hirundo*, *Haematopus ostralegus* and *Charadrius dubius*.

In no. 3: none.

Further in the areas 1 and 3 many species in migration-time and in winter.

The map on p. 20 shows the distribution of the Lapwing (*Vanellus vanellus* L.) on nearly 2,000 acres, based on countings I did at the end of March and the beginning of April 1949. Each K is a territory of a Lapwing-pair; 4K = 4 Lapwing-territories.

common, rather green meadow-land.

poor meadow, with greyish, yellowish or brownish vegetation

grounds of dark-coloured peat, without or only with little vegetation

remaining areas, as clayish grounds with very little vegetation, kitchen gardens, etc., being together only a small part of the total surface of nearly 2,000 acres.

The map on p. 15 gives the directions of some species to the "sleeping-areas" as well as some of these areas themselves, in August 1949.